

Sprehodi po knjižnem trgu

Gaja Kos

Sašo Dolenc: Od genov do zvezd in naprej.

*Ilustriral Matija Medved.
Ljubljana: Cankarjeva založba
(Zbirka Najst), 2019.*

Opaziti je, da se raven otroških in mladinskih poučnih knjig, tako izvirnih slovenskih kot tudi prevodnih, v zadnjih letih nekoliko dviguje, s čimer imajo morda kaj malega opraviti tudi *Priročniki za branje kakovostnih mladinskih knjig*, ki so pred leti opozarjali na pomanjkanje – predvsem seveda pomanjkanje kakovostnih – poučnih knjig za mlade. Med tistimi, ki imajo zasluge za pozitiven trend, je zagotovo tudi fizik in filozof dr. Sašo Dolenc, med drugim soustanovitelj spletnega časopisa za tolmačenje znanosti Kvarkadabra. Uspešno si prizadeva za popularizacijo znanosti, kar v zadnjem času prav tako uspešno počne tudi komparativistka in filozofinja dr. Tina Bilban, ki je bila več let zaposlena na dunajskem Inštitutu za kvantno optiko in informacijo. Po uspešni in s priznanjem zlata hruška za najboljšo izvirno slovensko mladinsko poučno knjigo ovenčani knjigi *Od genov do zvezd* se Dolenc oglašja z nadaljevanjem. Pri tem stavi ne samo na enak koncept, ampak tudi na enak naslov, ki mu je le dodan podaljšek, torej *Od genov do zvezd in naprej*, kar ima pluse in minuse – po eni strani takoj vzbudi pozornost navdušencev nad knjigo *Od genov do zvezd*, po drugi strani pa – preverjeno – površnemu

pogledu na knjigo pogosto sledi vprašanje: *To je pa nekaj starega, a ne?* oziroma trditev: *To smo pa že brali*. Drugačna likovna podoba pri tem kot kaže sploh ne igra vloge, očitno smo tako navajeni raznih novih izdaj, torej bolj ali manj starih vsebin v novih preoblekah.

Kakor koli že, oseminpetdesetim zgodbam iz prve knjige se je pridružilo trideset novih zgodb (natančneje "osupljivih zgodb iz sveta znanosti", če si izposodim podnaslov knjige *Od genov do zvezd*), ki jih med drugim odlikujejo že posrečeno izbrani naslovi. Koga ne zamika nemudoma odkriti, kaj se skriva za naslovom *Zgodba o 2550 litrih urina v prahu*, *Kako si je deskar prislužil Nobelovo nagrado za kemijo*, *Mož, ki je preštel neskončnost*, *Znanstveniki na počitnicah*, *Mož, ki se je vsega spomnil ...?* Poglavja oziroma zgodbe so obvladljive dolžine, dobrodošla pa je tudi členitev znotraj posameznih poglavij na podpoglavja (ki so prav tako posrečeno naslovljena), tu in tam pa zapisano popestri še manjša ilustracija. Knjigo *Od genov do zvezd* je duhovito ilustriral Igor Šinkovec, tokrat pa je bila likovna podoba zaupana grafičnemu oblikovalcu in ilustratorju Matiji Medvedu, ki je prav tako poskrbel za več domiselnih ilustracij (nekaj pa je bolj "spremljevalnih"). Na tem mestu naj pristavim, da imajo po mojem mnenju vendarle največjo dodano vrednost k poučnim besedilom stripovsko naravnane ilustracije Izarja Lunačka, ki je imel vrsto let kar nekakšen primat nad ilustriranjem poučnih mladinskih knjig, izdanih tako pri Cankarjevi založbi kot pri zbirki Pojmovniki, ki jo izdaja založba Aristej.

V knjigi *Od genov do zvezd in naprej* Dolenc začne v Sloveniji, z začetnikom znanosti pri nas, ki sta bila sicer tujca, Scopoli in Hacquet, nato pa se odpravi po svetu, a povsod, kjer je kaj vezano na naš prostor, to tudi omeni. Tako kot široko zastavi v geografskem smislu, je širok tudi, ko gre za časovna obdobja in tematiko: loti se znanstvenih dosežkov različnih zgodovinskih obdobj na različnih področjih, npr. medicine, kemije, fizike, matematike, astronomije, ekonomije, jezikoslovja, sociologije in psihologije ... Vsebinsko njegovega pisanja lepo povzame zapis o avtorju na koncu knjige, ki sicer opisuje *podkast Od genov do zvezd*: "*/.../ zanimive zgodbe o nastanku znanosti, o ljudeh, ki jo ustvarjajo, o naravnih pojavih in o zakonitostih, po katerih se ti godijo.*" Širok nabor tem po eni strani ponuja široko razgledanost, po drugi pa bralcu omogoča tudi branje zgolj o tistem, kar je bližje njegovemu zanimanju.

Dolenc zna izbirati zanimive citate ter pisati jasno in razumljivo, skratka ravno prav komunikativno. Naj ponazorim z delčkom zgodbe *Kako si je deskar prislužil Nobelovo nagrado za kemijo*: "Mullisu je popoldne končno uspelo na telefon dobiti mamo. Pri tem se je najbolj veselil, da mu bo morda

zdaj, ko je dobil Nobelovo nagrado, končno prenehala pošiljati časopisne izrezke o odkritjih na področju raziskav DNK in mu verjela, da ve o tem področju veliko več, kot lahko napišejo novinarji v splošnih revijah in časopisih. V šali je zapisal, da bi mami verjetno največ pomenilo, če bi lahko zdaj, ko je dobil Nobelovo nagrado, objavil kak članek tudi v tako ugledni reviji, kot je recimo Reader's Digest." V letih, odkar piše, je Dolenc našel simpatično poljuden slog, izuril pa se je tudi v selekcioniranju informacij in v nazornosti. Zapleteno zna ponazoriti z enostavnimi primeri iz našega vsakdanjega življenja, na primer takole: "Iskanje molekule, o kateri vnaprej niso vedeli skoraj ničesar, tako še zdaleč ni bilo preprosto – primerjamo ga lahko recimo z iskanjem izgubljenega kovanca na dolgi peščeni plaži." Resnici na ljubo so nekatera dejstva še vedno težje predstavljiva – kar velja posebej za (nekatero, saj jih ni veliko) podatke s področja naravoslovja in bržkone predvsem v primeru bralcev, ki jim je bližja humanistika –, a navsezadnje, na primer pri molekularnem dogajanju in neskončnosti, nedvomno obstajajo omejitve v poenostavljanju. Nekateri opisani primeri zavoljo prostorske in posledično podatkovne omejenosti (vse zgodbe so sicer spretno speljane v smiselne celote) porodijo tudi nova, dodatna vprašanja, kar je vsekakor pozitivno, saj to spodbuja nadaljnje raziskovanje, ki je ne nazadnje gonilo znanosti in je v prvi vrsti sploh "krivo" za v knjigi zbrane zgodbe. Poleg tega prav vsi primeri izkazujejo velik pomen znanosti na naša (trenutna) življenja, hkrati pa tudi pomen radovednosti, igranja z idejami in zagnanega spopadanja z miselnimi izzivi, kar je bržkone tudi eden od avtorjevih ciljev.

Pisanje Saša Dolenca je skratka zanimivo, poučno in zapakirano v skrbno narejeno knjigo (le kazalo bi lahko bilo lepše izdelano), kar so vse sestavine za dobro mladinsko poučno knjigo. Mladinsko? *Od genov do zvezd in naprej* to vsekakor je, vseeno pa je lahko zanimiva tudi za odraslega bralca, sploh tistega, ki mu področje naravoslovja ni najbolj domače.